

Ühiskonnaõpetus 9. klass

Põhikooli lõpetaja:

- tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;
- tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
- tunneb Euroopa Liidu ülesehitust, väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;
- selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahekorda, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;
- hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autoriõiguste kaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;
- teab, mis on üleilmastumine ja toob näiteid üleilmastumise mõjudest majandusele, kultuurile, keskkonnale jne.

Ühiskonnaõpetuse ainekava 9. klassis

1. Ajaline maht 2 tundi nädalas, kokku 70 tundi
2. Eeldatav õpilaskontingent on 8. klassi õppekava läbinud õpilane
3. Õppeaine sisu ja eeldatavad õpitulemused

I Ühiskond ja sotsiaalsed suhted

Meedia ja teave

Raamatukogu, internet.

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse

kujundamine, meelelahutus jne.

Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir.

Turunduskommunikatsiooni funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne.

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine.

Plagieerimine.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse(plagiaat)
- iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist
- avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks
- teab reklaami funktsioone ja liike; tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt

Ühiskonna sotsiaalne struktuur

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm.

Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus.

Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus.

Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne
- sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus
- märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi
- väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust
- väärtustab soolist võrdõiguslikkust
- mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või ärisektor, kolmas sektor

Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused).

Erasektor kui kasumile suunatud sektor.

Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, ärisektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus
- selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas
- teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi

Ühiskonnaliikmete õigused

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel. Inimõiguste rikkumise

ärahoidmine. Vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm.

Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused.

Lapse õigused, kohustused ja vastutus. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluatsioon jm. UNICEFi tegevus.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused
- tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid
- kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost
- tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi

II Riik ja valitsemine

Demokraatia

Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused.

Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal.

Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism, võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus
- selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises
- tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega
- arvestamist, igapäev võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi
- eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni
- selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid

Eesti valitsemiskord

Põhiseadus. Põhiseaduslikud institutsioonid. Riigikogu koosseis ja ülesanded. Valitsuse moodustamine

ja ülesanded. Vabariigi President. Kontrollorganid: õiguskantsler, riigikontroll. Kohus. Kohalik omavalitsus.

Õigussüsteem.

Eesti kohtusüsteem. Õigusaktide kasutamine. Alaealiste õiguslik vastutus.

Kodakondsus. Eesti kodakondsuse saamise tingimused.

Kodanikuõigused ja -kohustused. Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud, kodakondsuseta isikud ning kolmandate riikide kodanikud, nende õigused ja kohustused Eestis.

Erakonnad. Erakonna ülesanded demokraatlikus riigis. Eesti parlamendierakonnad.

Valimised. Valimiste üldine protseduur. Kandidaadide ehk valitavad ja hääletajad ehk valijad; nende rollid. Valimiskampaania. Teadlik hääletamine.

Eesti Euroopa Liidu liikmena. Eesti rahvusvahelistes organisatsioonides.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus(KOV), kohus, õigusakt, erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik
- tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust
- mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT)
- teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi
- tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi
- selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid
- teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on
- nimetab Eesti parlamendierakondi
- teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi

III Kodanikuühiskond

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabaihendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid. Käitumine kriisioludes.

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaihendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus
- iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel
- mõistab kodanikuühiskonna ja vabaihenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärke
- analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.

IV Majandus

Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: aktsiaselts (AS), osaihing (OÜ), füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas. Riigi roll majanduses: plaanimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus.

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu

meetmed tööandjaile ja tööotsijaile. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul.

Isiklik majanduslik toimetulek.

Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve.

Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ning investeerimine. Laenamine.

Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja

teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus

Eeldatavad õpitulemused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse
- tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu
- analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides
- teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka
- teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult
- kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses
- selgitab maksustamise eesmäärke, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega

4. Kontroll ja hindamine

Hindamine toimub vastavalt Jakob Westholmi Gümnaasiumi hindamisjuhendile [LINK](#).

5. Kasutatav õppevara

Anu Toots (2003) "Ühiskonnaõpetus 9. klassi õpik" Tallinn: Koolibri.

6. Lõiming

Vaata lõimingutabelit [LINK](#).